

**Gminny Program
Przeciwdziałania Narkomanii
w Łasku
na lata 2006-2008**

Łask 2006

I. Wprowadzenie

Narkomania oznacza nadużywanie środków psychoaktywnych, potocznie – narkotyków, do jakich zaliczane są naturalne lub syntetyczne substancje, które – wprowadzone w określonej dawce do organizmu ludzkiego – oddziałują na ośrodkowy układ nerwowy, powodując między innymi zmiany świadomości, percepcji, nastroju.¹ Rozróżniamy narkotyki pochodzenia naturalnego, takie jak: opium, liście koki, konopie indyjskie czy grzyby halucynogenne oraz otrzymywane w laboratoriach chemicznych, do których należą: amfetamina, ekstazy czy LSD. Środki psychoaktywne mają zdolność wywoływania uzależnień oraz uszkodzenia najważniejszych narządów człowieka. Uzależnienie fizyczne jest to przystosowanie organizmu do obecności określonego środka psychoaktywnego, zaś uzależnienie psychiczne oznacza potrzebę, pragnienie przyjmowania określonej substancji, brak której powoduje lęk, niepokój, poczucie zagrożenia. Myśli i działania osoby uzależnionej koncentrują się wokół narkotyków, ich zdobywania i z nimi związanych doznań.

Narkomania niesie ze sobą poważne ryzyko dla zdrowia publicznego, szczególnie w kontekście chorób infekcyjnych (HIV, żółtaczkę, choroby weneryczne, gruźlica). Ryzyko zgonu wśród narkomanów jest kilkakrotnie wyższe niż w porównywalnej wiekowo populacji generalnej. Ponadto narkomania jest ściśle związana z wieloma innymi problemami społecznymi, takimi jak ubóstwo, bezrobocie, prostytutka, przestępczość, bezdomność.

Lata transformacji ustrojowej przyniosły w Polsce silny impuls do rozwoju narkomanii. Nastąpił wzrost podaży narkotyków i popytu na nie. Główną rolę odegrały czynniki związane z wielką zmianą społeczną, na które polityka wobec narkomanii miała niewielki wpływ. Podaż rosła wraz z rozwojem międzynarodowej wymiany handlowej, rosnącym ruchem turystycznym, otwarciem granic, postępującą wymienialnością złotego, rozwojem przestępczości zorganizowanej. Na popyt wpływ miała intensywna transmisja wzorów kulturowych, wśród których pojawiły się także wzory używania substancji psychoaktywnych. Popyt rósł wśród młodych ludzi szczególnie dotkniętych kryzysem transformacji, obserwujących upadek dotychczasowych wartości, bezradność pokolenia rodziców, brak perspektyw po ukończeniu szkoły.

Wyjaśnienia wymaga terminologia używana w programie. Przede wszystkim wskazać trzeba na termin narkotyk oraz związane z nim pojęcie narkomania. Pojęcie narkotyk rozumiane jest jako substancja psychoaktywna inna niż alkohol i tytoń. Obejmuje ono zatem substancje nielegalne, a także niektóre legalne, jak leki psychotropowe czy substancje wziewne (kleje, benzyny itp.) używane w celu odurzania się. Terminem narkotyk zastąpiono używane w ustawie pojęcie „środków odurzających, substancji psychotropowych i środków zastępczych” ze względu na jego zwięzłość. Pojęcie narkomania używane jest zgodnie z przyjętą definicją w art. 4, pkt 11 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w Łasku na lata 2006 - 2008 określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych wynikających z nadużywania narkotyków.

Program przedstawia zadania własne gminy wynikające z art. 10 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 179, poz. 1485)

¹ J. Zamecka, Narkomania [w:] Encyklopedia socjologii, W. Kwaśniewicz i in. (red.), t.2, Warszawa 1999, s.285.

Zgodnie z treścią tej ustawy zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii obejmują poniższe działania:

- 1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej;
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- 4) wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii;
- 5) pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

Program w swojej konstrukcji merytorycznej jest spójny ze Zintegrowaną Strategią Rozwoju Ziemi Łaskiej (Uchwała Nr XIII/189/04 Rady Miejskiej z 29 stycznia 2004 r.), która zakłada prowadzenie intensywnej edukacji prozdrowotnej w porozumieniu z innymi partnerami (pkt. 10.5 celów szczegółowych), Programem Rozwoju Lokalnego Dla Gminy Łask na lata 2004 – 2006 oraz 2007-2013(Uchwała Rady Miejskiej w Łasku Nr XVIII/275/04 z 15 września 2004 r.), która zakłada konsekwentne dążenie do wzrostu rangi Gminy jako ośrodka edukacji, ochrony zdrowia.

Ponadto Program stanowi integralną część Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (Uchwała Nr XXII/318/05 Rady Miejskiej z 2 lutego 2005 r.

II. DIAGNOZA PROBLEMÓW NARKOMANII

Badanie ankietowe przeprowadzone na reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi w ramach programu ESPAD (Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach) pn. "Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w województwie łódzkim w 2003 roku" zwraca uwagę na wysoki odsetek uczniów, którzy kiedykolwiek używali środków odurzających. Wśród substancji nielegalnych relatywnie najwyższym rozpowszechnieniem cechują się konopie indyjskie. Chociaż raz w ciągu całego życia używało ich 19% młodszych uczniów i 35% starszych uczniów. Na drugim miejscu wśród substancji nielegalnych jest amfetamina - ok. 6% wśród uczniów gimnazjów i 15% wśród uczniów szkół wyższego poziomu. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem 8% uczniów klas trzecich gimnazjów i 13% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych używało marihuany lub haszyszu. Sięganie po środki odurzające jest bardziej rozpowszechnione wśród dziewcząt niż wśród chłopców. Większość młodzieży jest dobrze zorientowana w zakresie ryzyka szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. O stopniu ryzyka, według ocen respondentów, decyduje bardziej nasilenie używania, niż rodzaj substancji. Poziom akceptacji dla używania poszczególnych substancji jest znacznie zróżnicowany. Wyniki badania w Województwie Łódzkim z 2003 roku nie pozwalają jeszcze na ocenę trendu, bowiem są pierwszymi badaniami na powyższy temat w tym regionie.

Stan problemów narkotykowych w Łasku.

W miesiącu grudniu 2005 roku zorganizowano spotkanie profilaktyczne z młodzieżą ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu miasta, zorganizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łasku.

Do udziału w spotkaniu zaproszono Pana Artura Amendę - Certyfikowanego Instruktora Terapii Uzależnień – Prezesa Stowarzyszenia Pomocy „Arka Noego” w Ostrowie Wielkopolskim.

Przeprowadzono próbne badanie ankietowe (anonimowe) na temat zażywania narkotyków i spożywania alkoholu, w którym uczestniczyło 347 uczniów, z których 109 osób przyznało się do zażywania narkotyków co stanowi 31,4 % uczniów uczestniczących w badaniu: z czego 41,2% uczniów zażywa je raz w miesiącu, 16,5% raz w tygodniu, 3,6% dwa razy w tygodniu natomiast 10% więcej niż dwa razy w tygodniu.

Z uwagi na występowanie w gminie Łask zjawiska narkomanii, istnieje pilna potrzeba uruchomienia sieci ośrodków profilaktycznych, oferujących dzieciom i młodzieży możliwość spędzenia wolnego czasu, pomoc terapeutyczną i socjalną.

Zmiany w systemie oświaty nakładają na szkoły obowiązek tworzenia i realizowania programów profilaktycznych. Zarówno ten fakt, jak i konieczność podnoszenia kwalifikacji w zakresie profilaktyki sprzyjają współpracy szkół z organizacjami zajmującymi się profesjonalnie przeciwdziałaniem uzależnieniom.

Istnieje zatem potrzeba stałego podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w zakresie umiejętności interpersonalnych w kontaktach z uczniem, co pozwoliłoby na pozyskanie sympatii i zaufania uczniów, a co za tym idzie umożliwiłoby wczesne rozpoznanie zagrożeń i pomoc młodzieży.

III. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Program należy traktować w szerokim kontekście zapobiegania patologiom społecznym.

- 1) Program jest ukierunkowany przede wszystkim na profilaktykę oraz na bezpośrednie i czynne zapobieganie patologiom społecznym.
- 2) Realizacja programu wymaga rozpoznania potrzeb środowiska, poprzez ustalenie potrzeb i braków w zakresie infrastruktury związanej z działaniami na rzecz profilaktyki i readaptacji.
- 3) Realizacja Programu obejmuje trzy podstawowe obszary: profilaktykę, rehabilitację i ograniczanie szkód zdrowotnych oraz badania, monitoring i ewaluację.
- 4) Program swym działaniem obejmuje szereg grup docelowych, skierowany jest do osób używających narkotyki jak również do ogółu społeczeństwa, ale przede wszystkim do dzieci i młodzieży, w tym młodzieży z grup ryzyka.

IV. CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Ograniczenie używania środków psychoaktywnych oraz związanych z tym problemów. Zahamowanie tempa wzrostu popytu na narkotyki, w szczególności wśród dzieci i młodzieży.

V. CELE STRATEGICZNE PROGRAMU

- 1) Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnych w zapobieganiu używaniu środków psychoaktywnych poprzez organizowanie i prowadzenie na terenie placówek oświatowych i opiekuńczo wychowawczych programów profilaktycznych.

- 2) Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem środków psychoaktywnych i możliwości zapobiegania zjawisku.
- 3) Zwiększenie liczby kompetentnych realizatorów programów profilaktycznych.
- 4) Udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkotyczne pomocy psychospołecznej i prawnej oraz prowadzenie działalności informacyjnej.

VI. CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

I. CEL SZCZEGÓŁOWY:

Działania zmierzające do ograniczenia szkód zdrowotnych

ZADANIE:

Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem. Informacji o rozmiarach narkomanii rozumianej jako uzależnienie bądź regularne używanie narkotyków w sposób rodzący poważne problemy dostarczają dane statystyczne leczenia. Informacje o liczbie leczonych z powodu nadużywania substancji psychoaktywnych pochodzą z leczenia psychiatrycznego.

METODY REALIZACJI:

- 1.1. Utworzenie punktu konsultacyjno-interwencyjnego dla osób uzależnionych od narkotyków i ich rodzin.
- 1.2. Wspieranie realizacji zajęć terapeutycznych dla uzależnionej młodzieży i ich rodzin.

WSKAŹNIKI:

- Liczba punktów.
- Liczba osób i ich rodzin korzystających z programów terapeutycznych.

II CEL SZCZEGÓŁOWY:

Zwiększenie skuteczności interwencji prawno-administracyjnych podejmowanych wobec zagrożeń funkcjonowania rodziny na skutek pojawienia się w niej narkotyków.

ZADANIE:

Udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej.

METODY REALIZACJI:

- 2.1. Pomoc dla rodziców dzieci zażywających narkotyki poprzez: informowanie o formach pomocy dzieciom i młodzieży zażywającym narkotyki, uświadamianie członkom rodzin zagrożeń wynikających z narkomanii.
- 2.2. Dokonywanie przez pracowników socjalnych diagnozy sytuacji w rodzinach dotkniętych problemem narkomanii.
- 2.3. Wspieranie specjalistycznego poradnictwa: psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i terapeutycznego.

WSKAŹNIKI:

- Liczba osób uczestniczących w programach.
- Liczba osób zgłaszających się do punktu konsultacyjnego.

III. CEL SZCZEGÓŁOWY:

Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnych w zapobieganiu używania środków psychoaktywnych.

ZADANIE:

Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

METODY REALIZACJI:

- 3.1. Wspieranie szkół podstawowych oraz gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w rozwijaniu działań profilaktycznych.

- 3.2. Prowadzenie programów profilaktycznych i wprowadzanie programów alternatywnych jako element organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży.
- 3.3. Dofinansowanie pozaszkolnych programów profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem oraz ich rodziców.
- 3.4. Wspieranie merytoryczne kadry pedagogicznej przy opracowywaniu szkolnych programów profilaktycznych.
- 3.5. Prowadzenie kampanii edukacyjnych obejmujących problematykę narkomanii adresowanych w szczególności do określonych grup docelowych (młodzież szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych).
- 3.6. Prowadzenie programów edukacyjnych, organizowanie konkursów, olimpiad, turniejów, promujących zdrowy styl życia bez nałogów.
- 3.7. Organizowanie szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z narkomanią dla pedagogów szkolnych, wychowawców i nauczycieli, niezbędnych do prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą.

WSKAŹNIKI:

- Wydatki ponoszone na profilaktykę narkomanii.
- Liczba i odsetek szkół, które otrzymały wsparcie finansowe w rozwijaniu działań przeciwdziałania narkomanii.
- Liczba i odsetek podmiotów realizujących pozaszkolne programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży zagrożonych narkomanią.
- Liczba młodzieży, rodziców i wychowawców uczestniczących w szkolnych i pozaszkolnych programach przeciwdziałania narkomanii.
- Liczba działań informacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki uzależnienia od narkotyków.

IV. CEL SZCZEGÓŁOWY:

Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w zakresie problemu narkomanii.

ZADANIE:

Współdziałanie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii.

METODY REALIZACJI:

- 4.1. Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, osobami fizycznymi w zakresie realizacji:
 - programów profilaktyczno-edukacyjno-informacyjnych dla dzieci i młodzieży i ich rodzin, w tym z grup podwyższonego ryzyka;

- programów profilaktycznych dla osób uzależnionych i ich rodzin;
- programów szkoleniowych dla osób pracujących z osobami zagrożonymi i uzależnionymi od narkotyków.

4.2. Współpraca z instytucjami w zakresie współrealizacji zadań wynikających z gminnego programu zapobiegania narkomanii.

WSKAŹNIKI:

- Ilość organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii na terenie gminy Łask.
- Liczba instytucji zaangażowanych w realizację programu przeciwdziałania narkomanii.

VII. FINANSOWANIE PROGRAMU

Zadania wymienione w Programie będą finansowane w oparciu o środki finansowe pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, zgodnie z art. 18² ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.).

Wysokość środków przeznaczonych na ten cel będzie corocznie określana w budżecie Gminy Łask.

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU

Duże rozpowszechnienie używania środków psychoaktywnych ma wielowymiarowe przyczyny, a szkody z nim związane obserwowane są w różnych sferach życia społecznego. Stąd wywodzi się postulat, aby działania zapobiegawcze miały charakter interdyscyplinarny. Niezwykle istotna jest ich stała, pozioma koordynacja.

Instytucją odpowiedzialną za realizację programu jest **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łasku**.

Przy realizacji poszczególnych zadań istotną rolę odgrywać powinny organizacje pozarządowe i inni partnerzy zewnętrzni, zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania.

IX. MONITORING I EWALUACJA:

Stale monitorowanie sytuacji w zakresie używania i eksperymentowania z narkotykami dostarcza podstaw do planowania działań profilaktycznych oraz przesłanek do oceny ich skuteczności.

Monitorowanie stanu problemów narkotykowych na terenie gminy Łask we współpracy z organizacjami pozarządowymi i instytucjami, których

zadania są zbieżne z celami niniejszego programu poprzez:

- stworzenie sieci wymiany informacji między tymi instytucjami, zbieranie danych statystycznych,
- prowadzenie badań ankietowych dotyczących skali zjawiska w rytmie gwarantującym uzyskanie wyników porównawczych w czasie,
- analiza uzyskanych danych, opracowanie wniosków i priorytetów do dalszej pracy.

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485) Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łasku sporządzi raport z wykonania w danym roku Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii i efektów jego realizacji w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego raport dotyczy.

**Przewodniczący Rady
Janusz Drohomirecki**